Kunnskapsgrunnlag for kommunale mål og retningslinjer for forvaltning av hjortevilt i Holtålen kommune 2026 – 2030

Dataene som presenteres er hentet fra Hjorteviltregisteret basert på data innrapportert fra jegere. Hjorteviltregisteret er en nasjonal database som ivaretar data fra jakt på hjortevilt, samt opplysninger om fallvilt av utvalgte arter. Valdansvarlig skal etter endt jakt rapportere alle felte dyr til kommunen. Det er viktig for å få til en kunnskapsbasert forvaltning at mest mulig av opplysninger kommer inn og er korrekt. Hjorteviltregisteret er et arbeidsverktøy for den offentlige viltforvaltningen.

I statistikkene som viser sett-observasjoner vil en se en endring mellom 2018 og 2019, på grunn av nasjonalt endret rapporteringspraksis. Dette hensyntas i vurderingene.

Innhold

Elg 1
Tildelt og felt elg 2
Sett elg 2
Felt elg per jegerdag 3
Sett ku per okse 3
Felte dyr 4
Slaktevekter 5
Sette kyr med kalv 5
Fallvilt 6
Hjort 7
Tildelt og felt hjort 7
Sett og felt hjort 8
Andre bestandsdata for hjort 9
Rådyr 11
Felte rådyr 11
Fallvilt 11
Beitegrunnlaget og beitepress 12
Beite i feltsjiktet 13
Beite i busksjiktet 13
Beitepress 13
Beitenes bæreevne for elg 14

Elg

Tildelt og felt elg

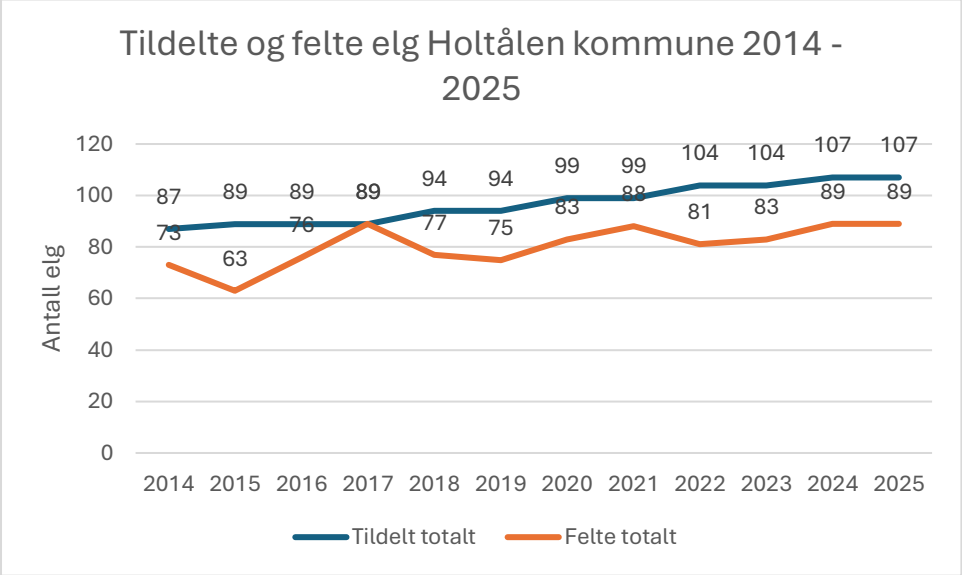

Figur 1. Antall tildelte elg har økt jevnt i Holtålen fra 87 i 2014 til 107 i 2025. Fellingsprosenten har variert mellom 63 % og 100 % i perioden. I den siste planperioden (2022 – 2025) har fellingsprosenten vært henholdsvis 81 %, 83 %, 89 % og 89 %. Dette innebærer at det har vært en økning i fellingsprosenten den siste planperioden. Fellingsprosenten vurderes som god, sammenliknet med andre kommuner. Videre er det en positiv trend at fellingsprosenten har økt i siste planperiode, samtidig som tildelingen også har økt.

Sett elg

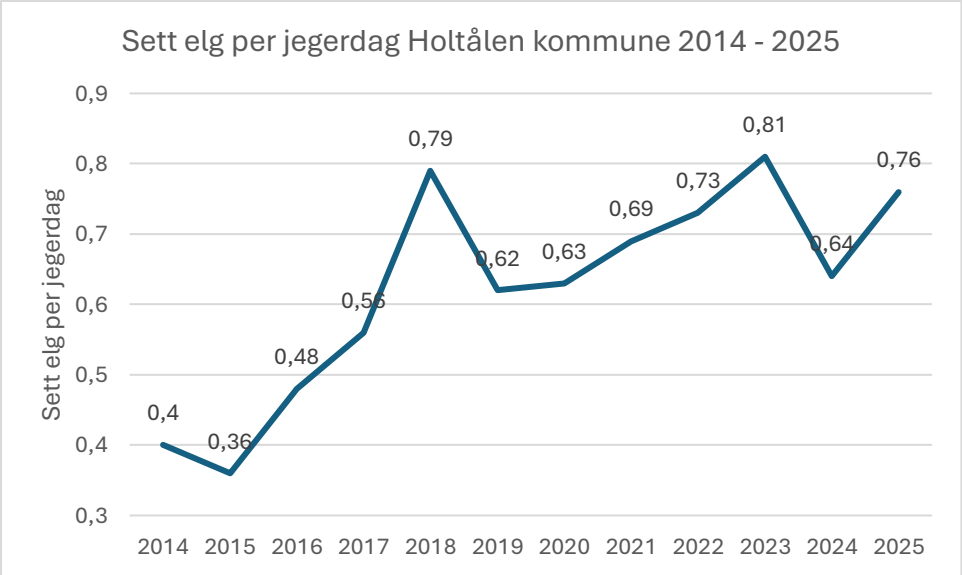

Figur 2. Statistikken viser en jevn økning i antall sett elg per jegerdag. Endringen mellom 2018 og 2019 kan tilskrives nasjonal endring i rapporteringspraksis. I Siste planperiode (2022 – 2025) har tallet variert noe, med en nedgang i 2024, før en oppgang igjen i 2025. I henhold til den

kommunale målsettingen for 2022 – 2024 skulle bestandsstørrelsen for elg i Holtålen stabiliseres. Selv om tallene viser en variasjon mellom årene kan en tolke at sett elg per jegerdag har vært forholdsvis stabilt, men noe økende. Dette basert på at tallet ved utgangen av planperioden (2025) er høyere enn tallet ved inngangen til planperioden (2021). Dette kan tyde på at elgbestanden heller har økt noe fremfor å stabilisert seg, slik målsettingen for perioden 2022 – 2024 tilsier.

Felt elg per jegerdag

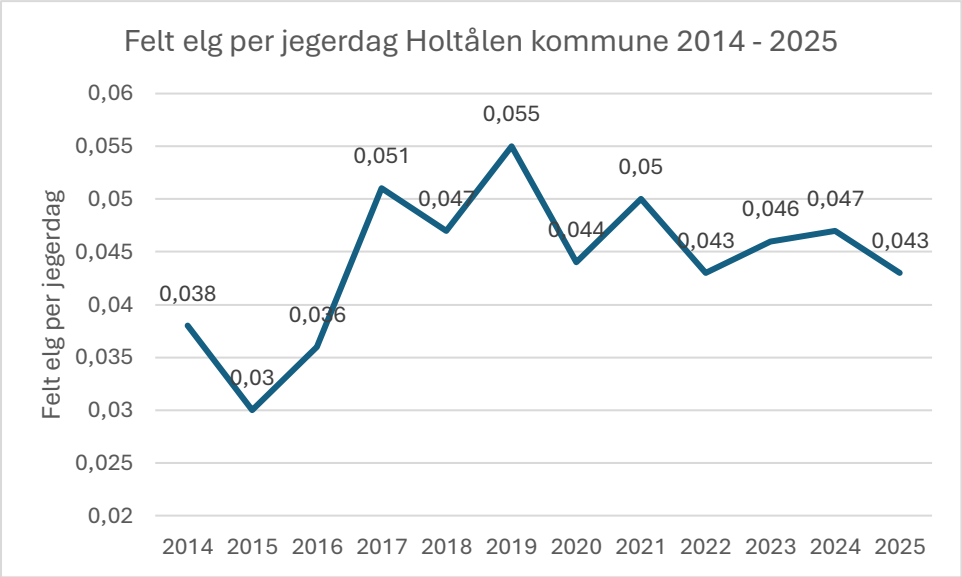

Figur 3. Tallene viser en variasjon mellom år, men en trend som tilsier en økning i antall felte elg per jegerdag fra 2014 og frem til 2025. I siste planperiode (2022 – 2025) har tallet variert mellom 0,043 og 0,047, noe som viser en stabil utvikling. Dette kan være en indikasjon på at bestandsstørrelsen er stabil, i tråd med den kommunale målsettingen.

Sett ku per okse

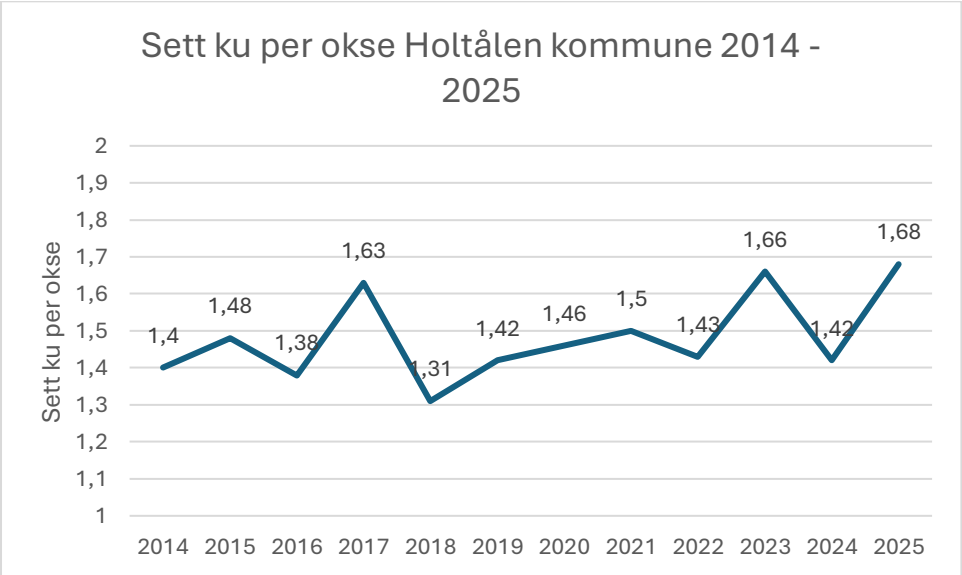

Figur 4. Utviklingen viser at dette tallet over tid har vært forholdvis stabilt, og ligger hovedsakelig mellom 1,4 og 1,7. I den kommunale målsettingen for perioden 2022 – 2024 var det satt et mål om at sett ku/okse bør ligge under 2,0. Tallene for den siste planperioden (2022 – 2025) viser at en ligger godt innenfor i forhold til dette i Holtålen kommune. Tallene for siste planperiode har vært henholdsvis 1,43, 1,66, 1,42 og 1,68.

Felte dyr

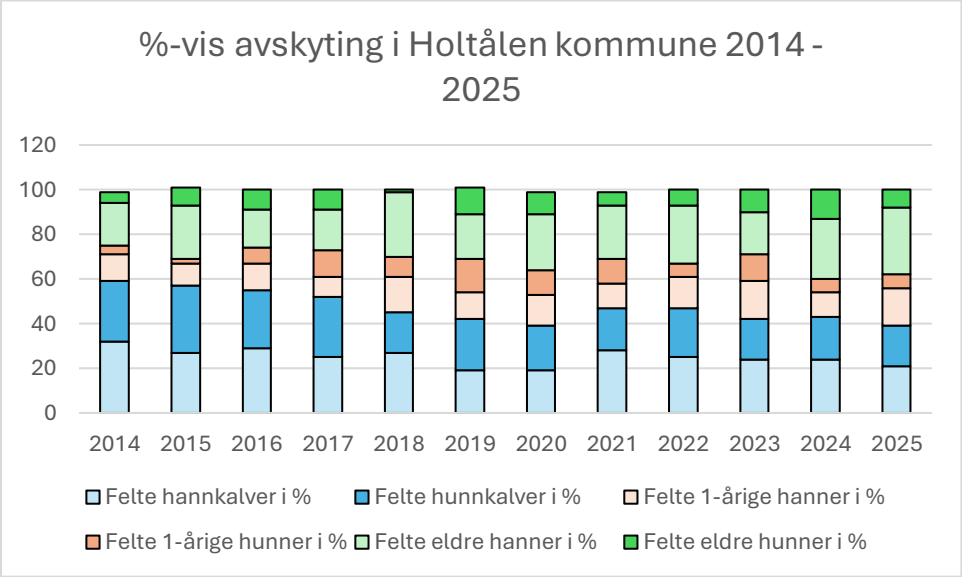

Figur 5. Figuren viser avskytingen fordelt på kategorier for årene 2014 – 2025. For siste planperiode (2022 – 2025) ser en at andelen kalv i avskytingen totalt sett er redusert. Dette gjelder også den samlede kalv/ungdyr-andelen i avskytingen.

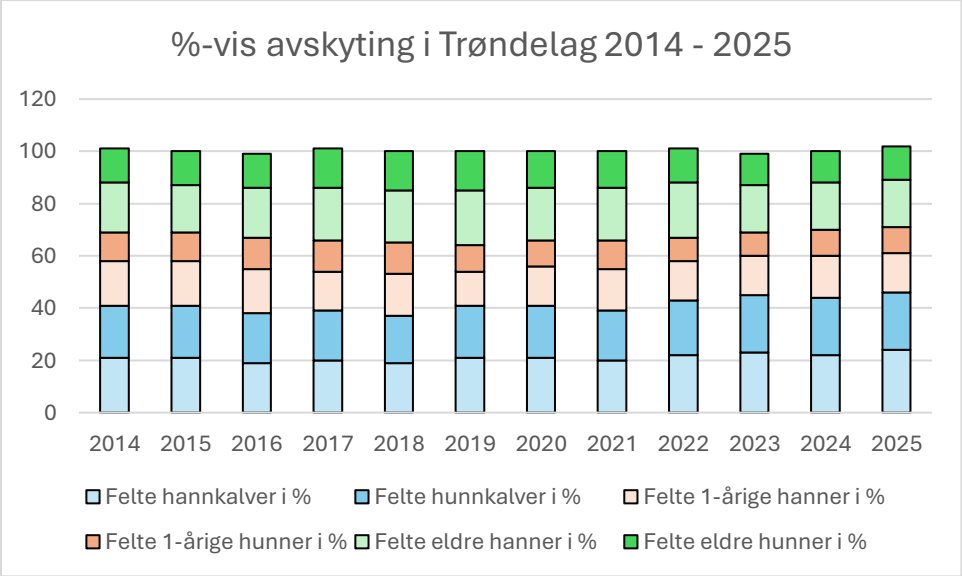

Figur 6. Avskytingsprofil i Trøndelag i samme perioden. Her ser en mindre variasjoner mellom år (et langt større datagrunnlag). Tallene samsvarer på mange måter i stor grad med tallene for Holtålen, men en ser at det er en jevnere fordeling i avskyting mellom 1,5 årige okser og hunndyr,

og tilsvarende for 2,5 år + okser og hunndyr enn i Holtålen, der en har en større tendens til større avskyting på okser enn hunndyr.

Slaktevekter

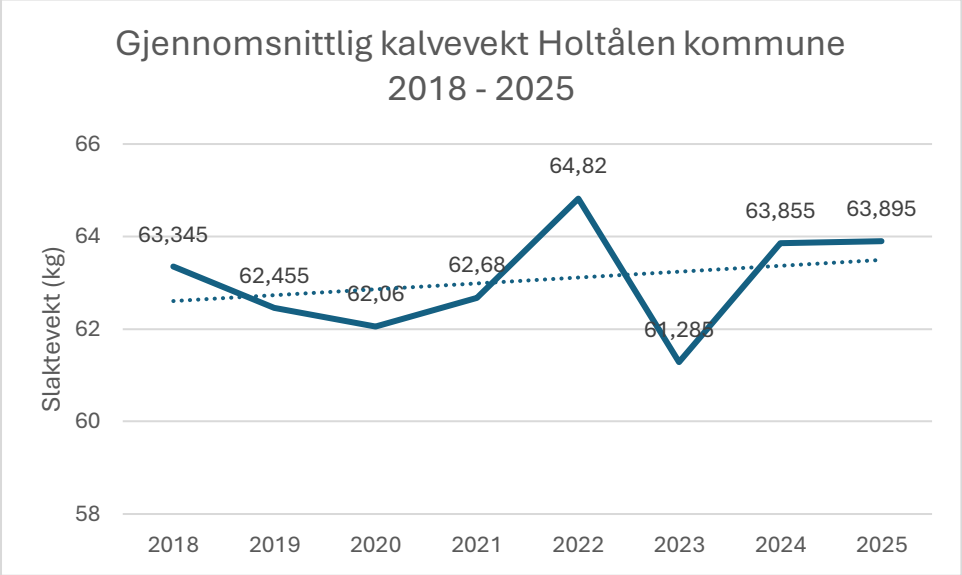

Figur 7. Data for slaktevekt på kalver i Holtålen i perioden 2018 – 2025 viser en trend med stabile slaktevekter, og samlet sett en økende trend. I den siste planperioden (2022 – 2025) har gjennomsnittlig slaktevekt for kalv variert fra 64,8 kg i 2022, 61,3 kg i 2023, 63,9 kg i 2024 og 63,9 kg i 2025. Dette vurderes å være en stabil vektutvikling i planperioden. Kommunal målsetting for perioden 2022 – 2024 sier at det er et langsiktig mål at slaktevekter på kalv og ungdyr skal økes.

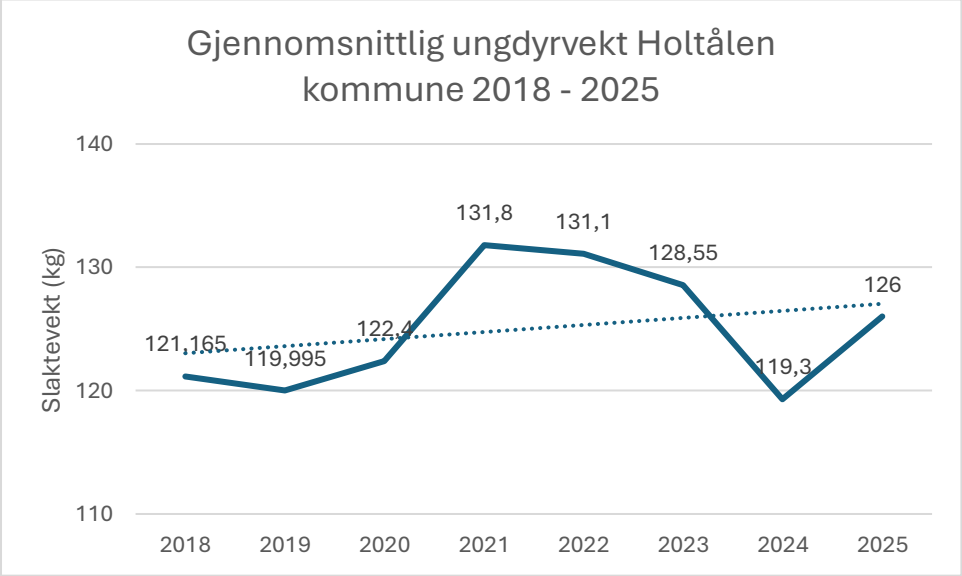

Figur 8. Slaktevekter for ungdyr (1,5 års alder) viser noen variasjoner mellom år, men en positiv trend over tid. I den siste planperioden (2022 – 2025) har en samlet sett hatt en reduksjon fra 131,1 kg i det første året i planperioden til 126 kg i det siste året i planperioden. Det er imidlertid verdt å bemerke at antallet ungdyr som felles varierer, og at antallet det enkelte år ikke er stort. Dette gjør at tallene vil kunne variere stort og gi utslag basert på noen enkeltdyr.

Sette kyr med kalv

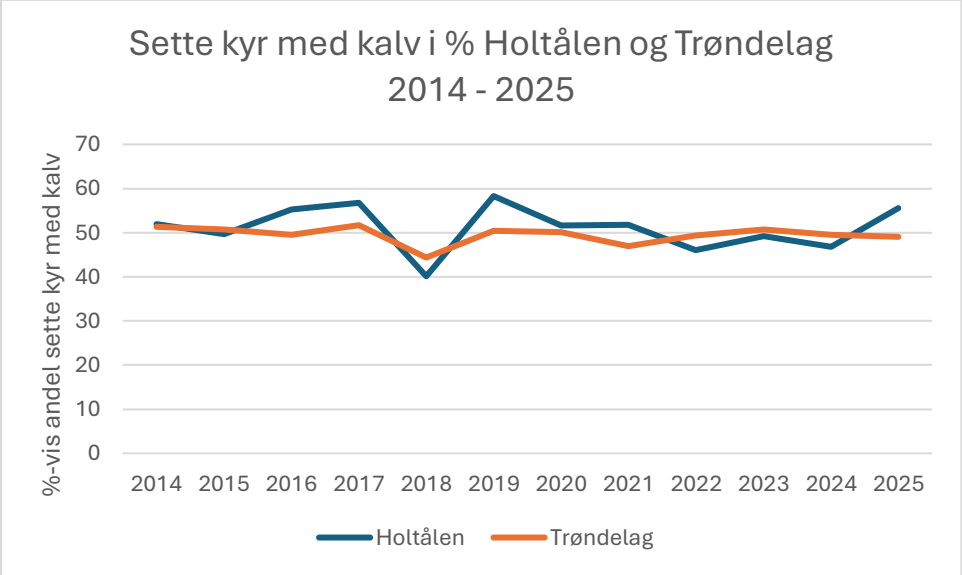

Figur 9. Andelen sette kyr med kalv har variert en del mellom år i Holtålen kommune (blå linje). I den siste planperioden (2022 – 2025) har andelen samlet sett økt, og andelen sette kyr med kalv i 2025 var 55,6 %. Den kommunale målsettingen for perioden 2022 – 2024 sier at andelen ku uten kalv bør være under 50 %. I Holtålen var dette tilfellet det siste året av planperioden (2025), men ikke i de 3 første årene.

Fallvilt

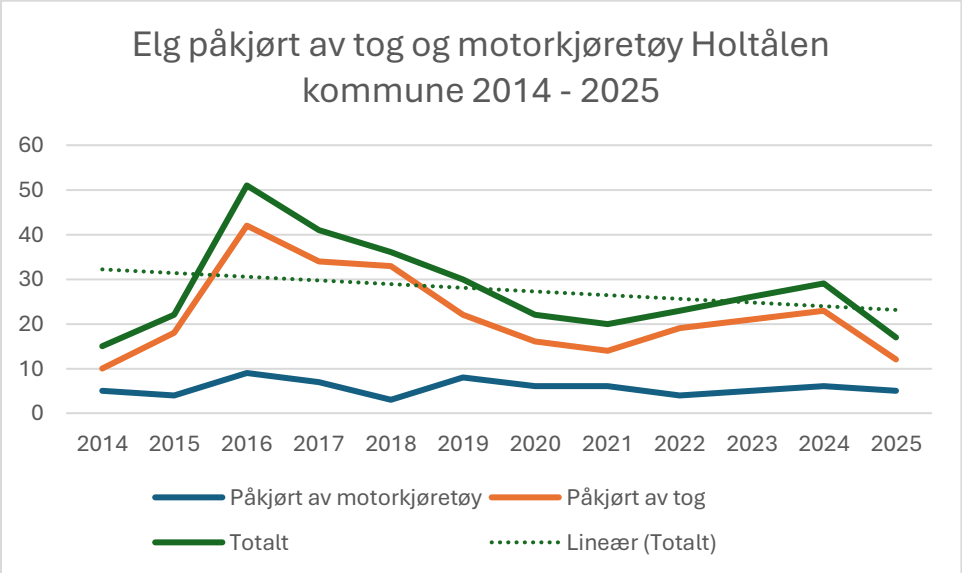

Figur 10. Trenden er synkende, men dette varierer mellom år, av flere ulike årsaker. I den kommunale målsettingen for perioden 2022 – 2024 var det et mål om at antallet påkjørsler på vei og bane skal reduseres.

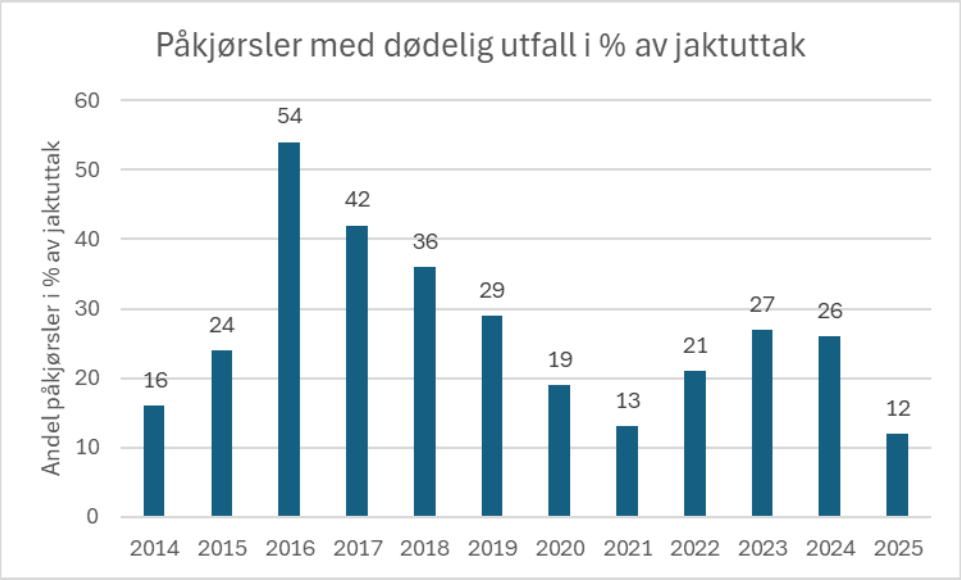

Figur 11. For Holtålen var det satt et mål om at den prosentvise andelen som påkjørte dyr utgjør av jaktuttaket ikke skal overstige 15 % det enkelte år og ligge under 7,5 % i snitt siste 5 år. Tallene viser at andelen påkjørsler ligger godt over det som er målsettingen, og andelen påkjørsler av elg med dødelig utfall i perioden 2022 – 2025 har vært henholdsvis 21 %, 27 %, 26 % og 12 %. Gjennomsnittlig siste 5 år ligger andel påkjørte elg med dødelig utfall på 20 % av jaktuttaket i samme periode.

Hjort

Tildelt og felt hjort

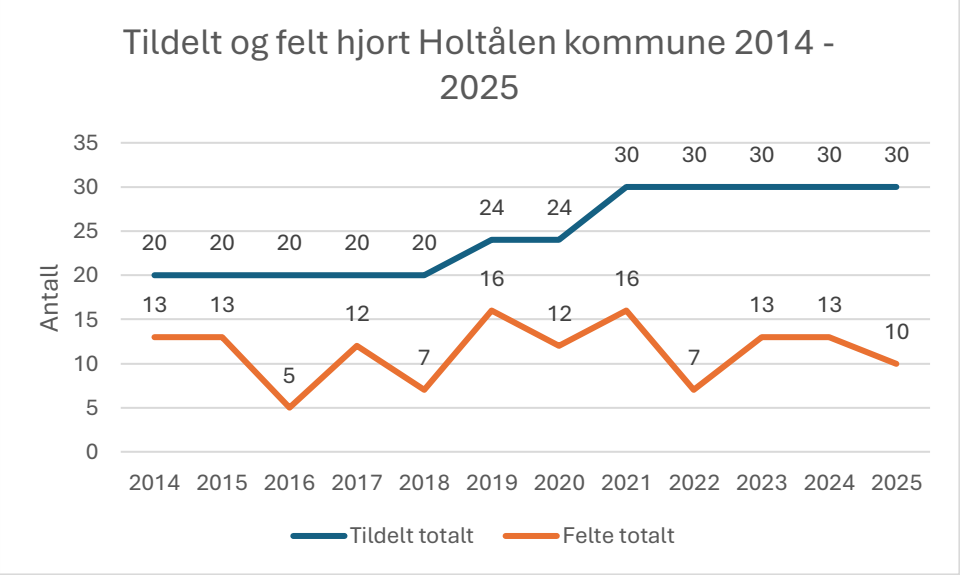

Figur 12. Tildelingen av hjort i Holtålen kommune har økt fra 20 hjort i 2014 til 30 hjort i 2025. Avskytingen har ikke fulgt denne trenden, og årlig avskyting mellom 2014 og 2025 har variert fra 5

til 16 dyr. Gjennomsnittlig fellingsprosent for disse 12 årene er 46,8 %. For de 4 siste årene (2022 – 2025) er gjennomsnittlig fellingsprosent 35,5 %.

Sett og felt hjort

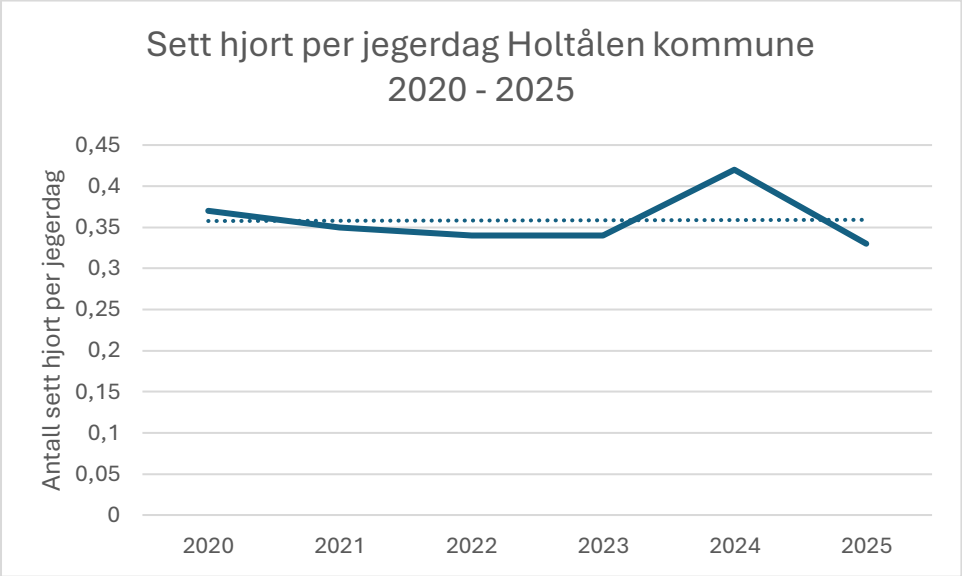

Figur 13. Sett hjort per jegerdag ser ut til å være stabilt over tid.

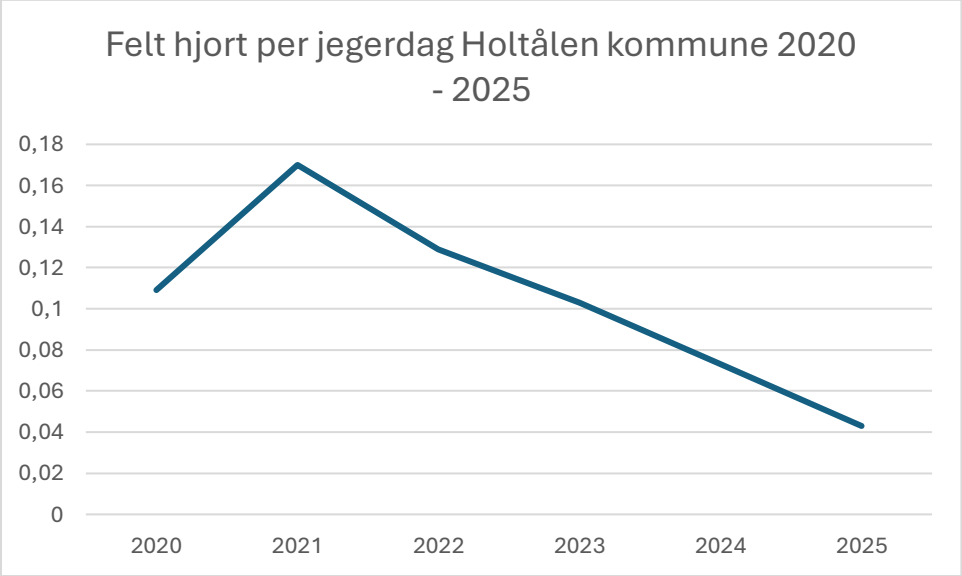

Figur 14. Trenden for felt hjort per jegerdag viser en jevn reduksjon fra en topp i 2021.

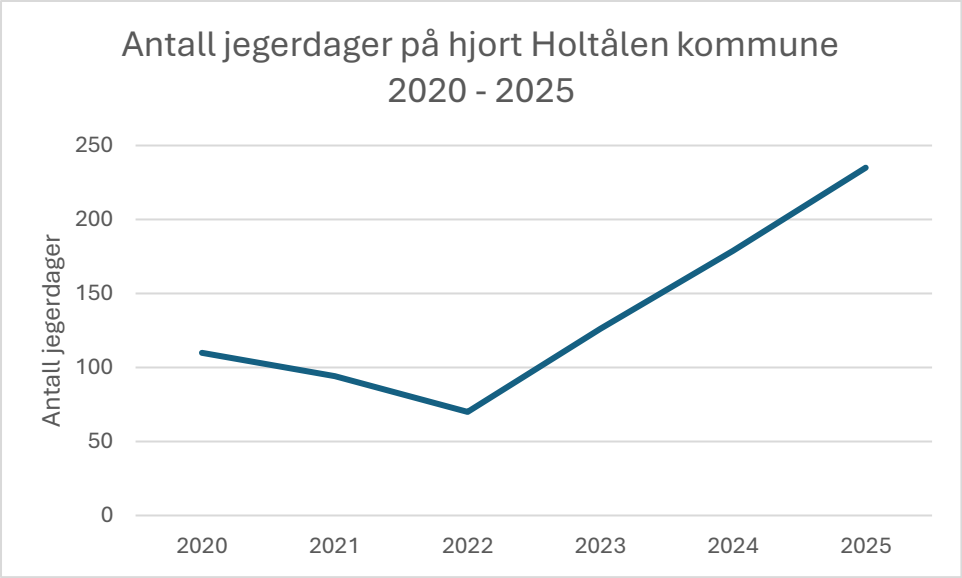

Figur 15. Det viser seg å være en økning i antall jegerdager på hjort i Holtålen kommune. Dette henger trolig sammen med økt fokus på registrering av jegerdager på hjort. Dette kan trolig også være en del av forklaringen på reduksjonen i antall felt hjort per jegerdag som er vist i figur 14. Det kan trolig være slik at en tidligere registrerte jegerdager på hjort i tilfeller der det ble felt hjort, og ikke de dagene det ikke ble felt hjort. Dette kan nok henge sammen med at hjortejakt i stor grad har vært drevet samtidig som elgjakta og av de samme jegerne. Økt fokus på rapportering av sett og skutt på hjort har trolig gjort at en har fått registrert flere jaktdager også uten felling av hjort. Dette er positivt og vil over tid bidra til et bedre datagrunnlag for hjort.

Andre bestandsdata for hjort

På grunn av et forholdsvis lite datagrunnlag er det utfordrende å tolke trender og utvikling i en del av den tilgjengelige bestandsdataen for hjort. Dersom fokuset på rapportering fortsetter slik trenden har vært de siste årene, vil en etter hvert kunne ha større nytte av statistikkene. Under presenteres en del data/statistikker, men en gjør oppmerksom på at det ligger lite data bak tallene som er brukt som utgangspunkt. Det er dermed noe utfordrende å bruke disse dataene til å sette konkrete forvaltningsmål.

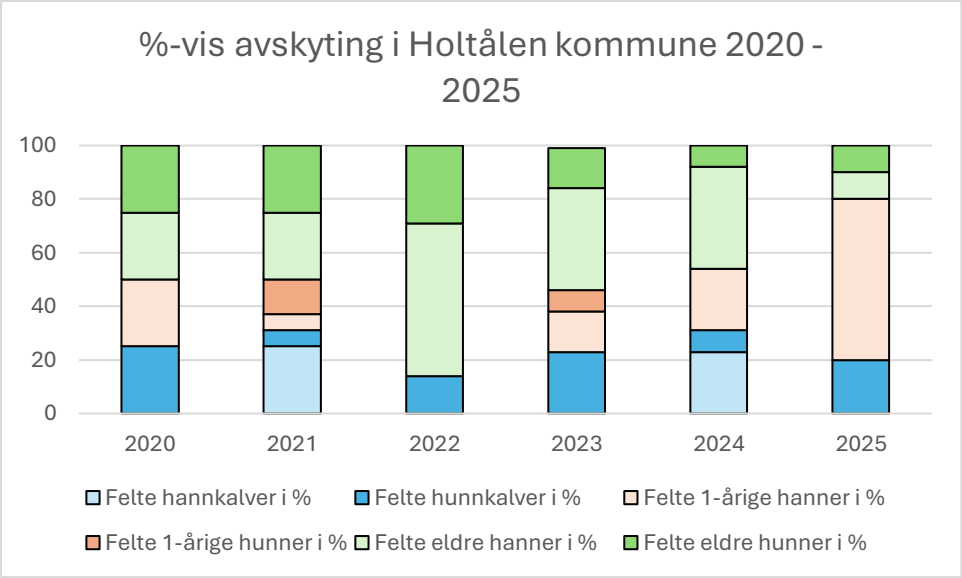

Figur 16. Prosentvis avskyting av ulike kategorier det enkelte år mellom 2020 og 2025.

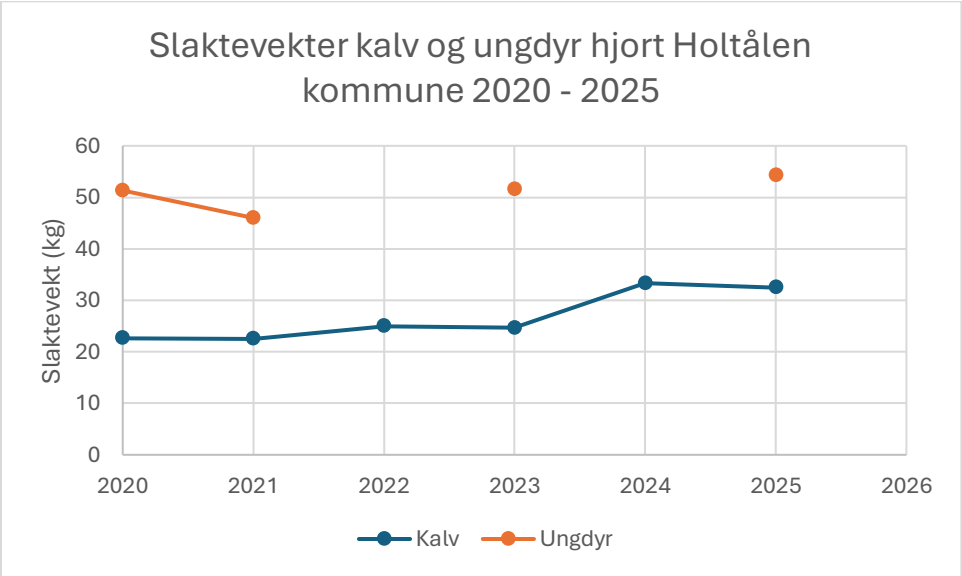

Figur 17. Gjennomsnittlige slaktevekter for kalver (blå linje og punkter) og ungdyr (oransje linje og punkter) i perioden 2020 – 2026.

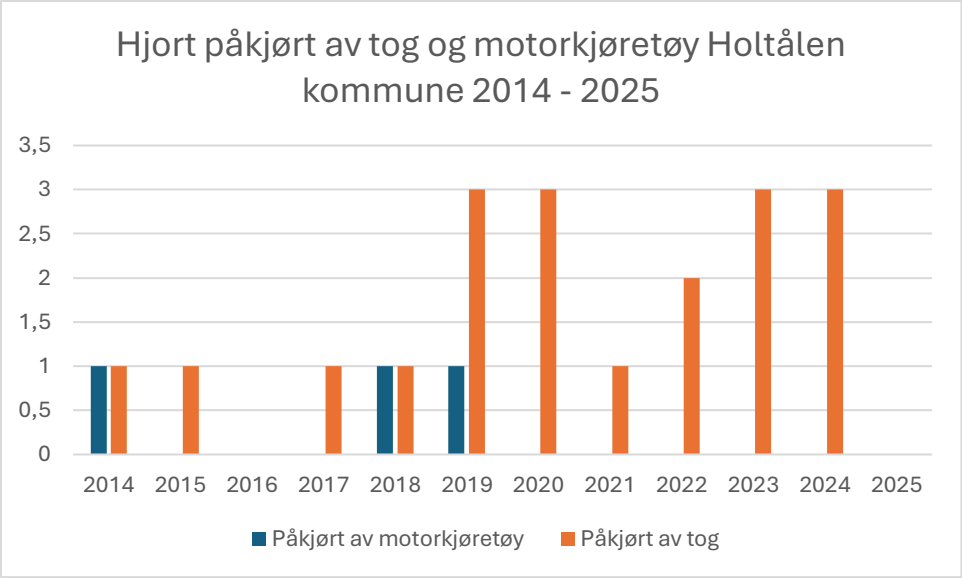

Figur 18. Antall påkjørsler av hjort av henholdsvis motorkjøretøy og tog i perioden 2014 – 2025.

Rådyr

Felte rådyr

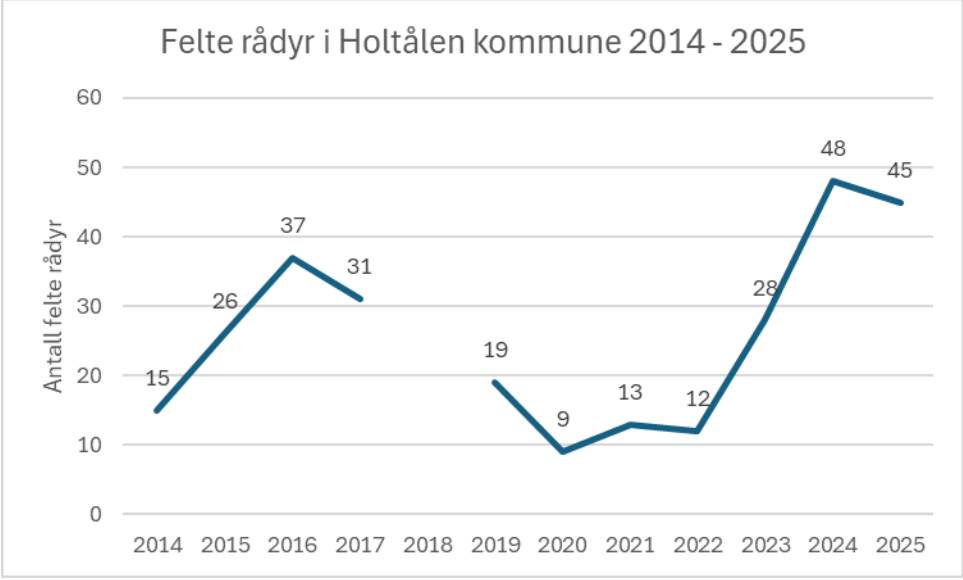

Figur 19. Viser utvikling i antall felte rådyr i Holtålen i perioden 2014 – 2025. For 2018 ligger det ikke noe data registrert i Hjorteviltregisteret. Tallene viser en større økning i antallet felte dyr i perioden 2022 – 2025. Denne økningen kan skyldes en reell økning i antallet felte dyr, men en del av økningen må trolig tilskrives en forbedret rapporteringspraksis av felte rådyr i Hjorteviltregisteret. Det er en veldig positiv utvikling rapporteringsmessig, og klarer en å videreføre denne utviklingen så vil en kunne opparbeide seg et sterkere datagrunnlag på rådyr på sikt.

Fallvilt

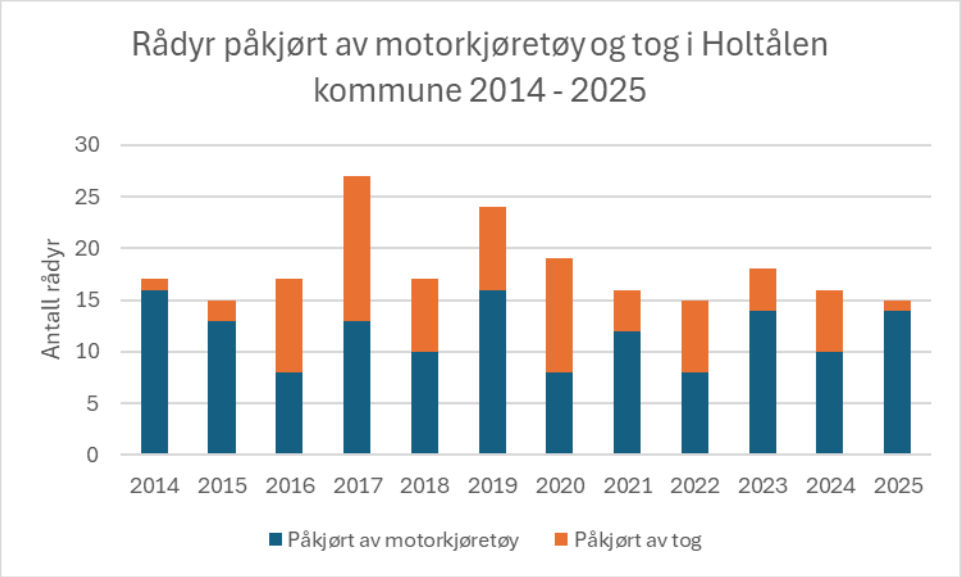

Figur 20. Oversikten viser antall rådyr påkjørt av tog og motorkjøretøy i perioden 2014 – 2025. Dette varierer slik som påkjørsler av andre hjortevilt med mange ulike faktorer. Likevel ser en at antall påkjørte rådyr utgjør en forholdsmessig stor prosentandel sammenliknet opp mot antall rådyr felt under jakt.

Beitegrunnlaget og beitepress

Det ble i 2024 gjennomført en taksering av elgbeite av NIBIO i kommunene Trondheim, Malvik, Melhus, Midtre Gauldal, Holtålen og Røros. Det ble gjennomført en såkalt grunntakst.

Kommune	Malvik	Trondheim	Melhus	Midtre Gauldal	Holtålen	Røros	Sør-Norge
Myr	21	22	27	32	34	27	10
Gran blåbær[1]	43	49	48	38	41	3	45
Gran høgstaude[2]	4	1	0	0	0	0	5
Gran lågurt[3]	7	11	7	10	8	3	14
Furuskog	24	18	18	20	15	21	25
Fjellskog	0	0	0	0	2	47	1
Låg bonitet	69	47	66	67	84	99	49
Middels bonitet	29	49	33	29	14	1	36
Høg bonitet	3	4	1	5	2	0	14

1 Bærlyngskog av blåbær og tyttebær, mens andre lyngdominerte typer går under furuskog.
2 Her inngår både høgstaudeskog og storbregneskog
3 Her inngår både lågurtskog og småbregneskog

Figur 21. Utklipp fra beitetaksten utført av NIBIO. Tabellen viser vegetasjonstyper og bonitet (% av areal) i kommunene. All skog inngår, samt myr og berg i dagen under tregrensa. Myr er satt til låg bonitet.

Holtålen kommune har mye areal over tregrensa, som ikke inngår i beitetaksten. Skogen i Holtålen har høy andel lav bonitet. Elgbeitet i Holtålen er preget at kulturlandskapet. Holtålen hadde mest myr av de seks kommunene som inngår i elgbeitetaksten.

Beite i feltsjiktet

I feltsjiktet er det hovedsakelig blåbær, bringebær og høge urter som er foretrukket beite for elg. Forventa potensiale for beite i feltsjiktet i Holtålen ligger på snittet i Sør-Norge.

Beite i busksjiktet

Beite i busksjiktet omfatter blant annet artene einer, bjørk, rogn, selje, vier og furu. Forventa potensiale for buskbeite i Holtålen er en del under snittet for Sør-Norge. Resultatet av beitetaksten viser imidlertid at den totale mengde buskbeite delvis var bedre enn det som var forventet fra bonitet, vegetasjonstyper og skogalder. Buskbeite er dels sterkt dominert av vier og einer i Holtålen. Dette er ugunstig for elg, da det mest gunstige er en variert kost.

Beitepress

Beitetaksten viste for alle kommunene jevnt over et for høyt beitepress på rogn, selje og dels vier vinterstid (akkumulert over flere vintre). Rogn og dels selje hadde et klart for høyt akkumulert beitepress i forhold til det en anser at plantene tåler. Vier var generelt hardt beita, men innenfor tålegrensa i Holtålen. Furu var beita nært plantenes tålegrense. Holtålen hadde en høy andel sommerbeita skudd på lauvtrær. Dette kan også ha en sammenheng med beitetrykk fra husdyr. Beitepresset på bjørk er nær plantenes tålegrense.

Vier, einer og bjørk utgjør nær sagt hele tilbudet av buskbeite for elgen i Holtålen. Resultatene viser at det er mye vier tilgjengelig i Holtålen, men det er mulig at mye av det er av en variant som elgen ikke spiser.

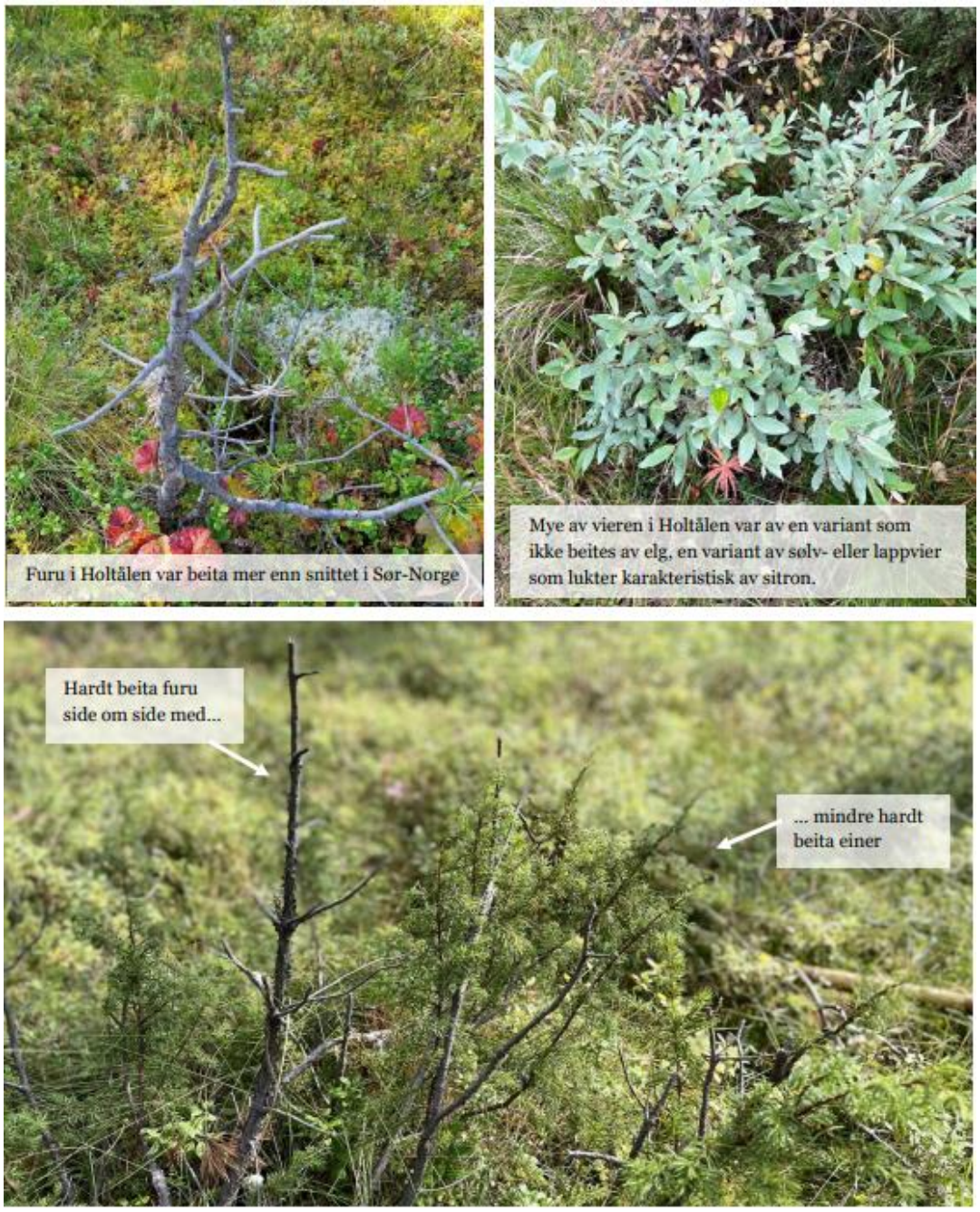

Figur 22. Utklipp fra beitetaksten (kilde: NIBIO) som viser bilder fra Holtålen og et variabelt beitepress.

Beitenes bæreevne for elg

I snitt er det estimert at det kreves 1,2 dekar for å dekke døgnbehovet for vinterkvist for en voksen elg (15 kg våtvekt), ved 30 % avbeiting på årsskudd. Å holde en voksen elg med naturlig beite gjennom vinteren krever 635 dekar i Holtålen. Dette er et grovt anslag for en normal vinter. Hvis en gjør et mer konservativt anslag, der en forutsetter en mindre god vinter, og hensyntar andre beitedyr, finner en et estimat på 1845 dekar for å holde en voksen elg med naturlig beite gjennom vinteren.

Tabell 3. Estimert ernæringsmessig bæreevne for elg basert på beitetakst utført av NIBIO 2024. Antall dyr pr km² tellende areal for elg (vinterbestand etter jakt) som det er mat til i hhv. A) et værmessig godt år og B) et mindre godt år, her satt til 20% lavere skuddproduksjon enn i 2024. C) Som B, men med einer utelatt, som utgjør mye av beiteproduksjonen innlands, og som i snørike år kan være utilgjengelig. D) og E) med fratrekk for andre beitedyr (hjort, rådyr, tamrein og husdyr). Tallet 33% som er brukt som fratrekk er bare et eksempel. Vi kjenner ikke det faktisk tallet for kommunene. Estimert faktisk tetthet beregnet fra jaktstatistikken (sett og felt elg).

Kommune	Malvik	Trondheim	Melhus	Midtre Gauldal	Holtålen	Røros
A) Normalt til godt år (2024 takst)	1.6	1.5	1.3	0.7	1.8	2.9
B) 20% verre år enn 2024	1.3	1.2	1.0	0.6	1.5	2.3
C) 20% verre år uten einer	1.2	1.1	1.0	0.5	0.8	0.9
D) 20% verre år og 33% fratrekk for andre beitedyr	0.9	0.8	0.7	0.4	1.0	1.5
E) 20% verre år uten einer og 33% fratrekk for andre beitedyr	0.8	0.8	0.7	0.3	0.5	0.6
Estimert tetthet av elg siste 5 år	**0.6**	**1.3**	**0.9**	**0.7**	**0.6**	**0.5**

Figur 23. Tabell hentet fra beitetakst utført av NIBIO. Forklaringen til tabellen er angitt over tabellen. Tallene viser at estimert tetthet av elg siste 5 år i Holtålen ikke ligger over noen av de estimerte bæreevnene i tabellen.

NIBIOs anbefaling basert på taksten er å kontrollere beitepresset og ikke ta den relativt gode kondisjonen på elgen som et tegn til å la bestanden vokse, eller å la bestandene av hjort vokse uten å tenke over at det vil få konsekvenser for elgen. Bedre beiter kan være en viktig buffer i tida fremover i forhold til blant annet et varmere klima med flere insekter og parasitter, mer varmestress, beitetørke og konkurranse med hjort.